

Stručni rad

PREDNOSTI I NEDOSTACI DODATNE STRUČNE POMOĆI TIJEKOM EPIDEMIJE

Mojca Videtič

Osnovna škola dr. Ljudevita Pivka Ptuj

Sažetak

Obrazovanje tijekom epidemije postavilo nam je velike izazove. Novo okruženje za učenje zahtijevalo je razne prilagodbe. U ovom radu pokušavamo prikazati prednosti i nedostatke obrazovanja na daljinu. Na temelju istraživanja nalazimo da obrazovanje na daljinu ima dobre posljedice u mnogim aspektima. Učenici su se mogli više prilagođavati vremenu posvećenom školskom radu, nisu morali nastupati pred drugim učenicima i imali su stalnu podršku roditelja u svom kućnom okruženju. Skrećemo pozornost i na slabosti obrazovanja na daljinu, koje su najviše osjetile ranjivije skupine učenika, među kojima su i učenici s posebnim potrebama koji imaju dodatnu stručnu pomoć u školi. Nedostaci obrazovanja na daljinu uključuju socijalnu distancu, puno vremena provedenog iza ekrana i ograničene mogućnosti komunikacije.

Ključne riječi: obrazovanje na daljinu, epidemija, posebne potrebe, učitelji i podrška.

1. Uvod

Epidemija koronavirusa snažno je obilježila živote svih nas, posebno su ometale obrazovni proces. Iako znamo da je način života u današnjem društvu obilježen nepredvidljivošću i brzim promjenama, svi uključeni u VIZ proces tijekom epidemije našli smo se u potpuno nepoznatoj situaciji. Tijekom izvanrednog stanja promjene u obrazovnom procesu posebno su utjecale na učenike i nastavnike, a posredno i na roditelje. Zatvaranje škola i uspostavljanje obrazovanja na daljinu donijela je promjene za učenike, kojima škola nije samo prostor za učenje i stjecanje znanja, već i prostor društvene interakcije, formiranja slike o sebi i učenja vještina za suočavanje s različitim životnim okolnostima i problemima. Jedno od važnih ograničenja tijekom učenja na daljinu bilo je socijalno distanciranje, koje je onemogućavalo fizički kontakt između nastavnika i učenika, što je uvelike utjecalo na način komunikacije. Uspostavljanje i održavanje kontakata pokazalo se vrlo važnim, pa su koristili različite metode i oblike komunikacije. Neki su bili fleksibilniji i koristili su se vrlo različitim oblicima i metodama komunikacije. Zbog nedostatka suvremene tehnologije pristup pojedinim studentima bio je vrlo ograničen, iz čega proizlazi koliko je važno u obrazovanju na daljinu da se uspostave komunikacijski kanali. U slučaju obrazovanja na daljinu, posebno u pružanju povratnih informacija i interakciji s učenicima, tehnološke su mogućnosti ozbiljno ograničene, što je zahtijevalo veliku prilagodbu i domišljatost od strane svih. Istraživanja pokazuju da je u drugom valu epidemije nastava bila kvalitetnija, a nastavnici tehnološki bolje pripremljeni. Učenje na daljinu uglavnom je bilo videokonferencija. To predstavlja značajnu promjenu u odnosu na prvi val, kada je većina materijala učitana u online učionice. Učitelji su uglavnom slijedili stručne smjernice za učenje na daljinu.

2. Obrazovanje na daljinu

Tijekom epidemije obrazovanje na svim razinama bilo je pretežno učenje na daljinu. Razvoj obrazovanja na daljinu počeo je u prošlosti sa tendencijama samostalnog izbora sadržaja, oblika i programa nastave. Razvoj suvremene tehnologije u mnogočemu je olakšao obrazovanje na daljinu, što također može biti prepreka kada govorimo o obrazovanju mlađih učenika [2]. Najvažnija značajka obrazovanja na daljinu je prostorna odvojenost nastavnika i učenika.

Obrazovanje na daljinu definirano je sljedećim karakteristikama:

- Učenik je rijetko ili nikad u izravnom kontaktu s učiteljem.
- Nastavnik prenosi znanje učenicima posredno, uz pomoć nastavnih sredstava (tiskani materijali, audio i video resursi, računalni programi i sl.).
- Komunikacija između nastavnika i učenika obično se odvija pomoću različitih medija.
- Učenici u pravilu uče sami [1].

Učinci implementacije učenja na daljinu ovise o mnogim čimbenicima. Važno je osigurati sve uvjete koji odlučujuće utječu na kvalitetu obrazovanja, čak i u normalnim okolnostima. Među uvjetima uspješnog učenja na daljinu studenti su usmjereni na poučavanje, osjetljivost na individualne razlike među studentima i omogućavanje potrebnih prilagodbi, jasno izražena očekivanja, omogućavanje različitih oblika suradničkog učenja, povezivanje znanja između područja i predmeta. Samoregulirajući učenik nadzire i usmjerava vlastito učenje i prihvaća odgovornost za postignuća u učenju. Učenik je svjestan svojih snaga i slabosti, planira učenje, postavlja ciljeve, prati i ocjenjuje svoj rad [6]. Raznolikost metoda i aktivnosti pridonosi održavanju radoznalosti učenika i njihove unutarnje motivacije. U obrazovanju na daljinu pokazalo se da nije dobro previše eksperimentirati i

unositi previše inovacija, jer to kod učenika može izazvati osjećaj tjeskobe i napetosti. Važno je postići dosljednost, koja učenicima pruža osjećaj stabilnosti i organizacije sata, uz zadržavanje raznolikosti. Kako bi se smanjila tjeskoba, koja može biti uzrokovana korištenjem tehnologije i nepoznatih alata, važno je da imaju mogućnost tehničke pomoći, što se pokazalo problemom u obrazovanju na daljinu, jer mnogi studenti nisu bili ni osnovno opremljeni suvremenom tehnologijom, a kamoli da imaju mogućnost tehničke pomoći [2].

2.1. Prednosti obrazovanja tijekom epidemije

Iako je izazovno razdoblje epidemije mnoge od nas teško pogodilo, prepoznavamo i prednosti obrazovanja na daljinu. Učenici u istraživanju o obrazovanju na daljinu kao prednost ističu to što su im ostali članovi obitelji mogli pomoći u školskim poslovima, što su mogli rasporediti posao, što su ujutro mogli duže spavati, što nisu morali obavljati posao pred kolegama iz razreda. Učenici su bili više zainteresirani za zadaće tijekom nastave na daljinu. Prednosti učenja na daljinu koje navode studenti su mentorstvo, vršnjačko učenje i razne simulacije. Obrazovanje na daljinu zahtijeva otvorenost učitelja prema različitim skupinama učenika uz održavanje didaktičke adekvatnosti zadataka i dovoljnu motiviranost učenika [8]. U promijenjenim okolnostima obrazovanja prednost se pokazala u tome što je korištenje digitalnih tehnologija uspješnije u paru nego individualno, a ovu metodu treba nadopuniti grupnim radom ili zajedničkom raspravom [4]. Učenje je najučinkovitije kada dijete ima priliku upotrijebiti i prilagoditi svoja znanja i vještine kada pomaže u učenju, demonstriranju, objašnjavanju drugima, a tih je prilika bilo mnogo tijekom učenja na daljinu. Obrazovanje na daljinu pruža mogućnosti suradničkog učenja, sažete nastave, korištenje strategija formativnog praćenja, diferencijacije, individualizacije, personalizacije, različitih načina konsolidacije i provjere znanja, aktualizacije, interdisciplinarnog planiranja i suradnje [5]. Tehnologija učitelju omogućuje korištenje različitih strategija i individualizacije, a donosi dobre rezultate ako se uzmu u obzir suvremeni koncepti poučavanja i aktivna uloga nastavnika i učenika.

2.2. Nedostaci obrazovanja na daljinu

Rezultati istraživanja obrazovanja tijekom epidemije ističu različite nedostatke takvog obrazovanja (stres, problemi s pažnjom, niska motivacija i slično). Najviše zabrinjava količina vremena provedenog iza paravana, što je bilo još akutnije u prvom valu epidemije. Za mnogu djecu škola je mjesto gdje dobivaju stručnu pomoć kada se nađu u potrebi i u okruženju svoje obitelji. Djeci školski stručnjaci mogu biti sugovornici u situacijama u kojima ne mogu pronaći odgovore na svoje dileme, ali ne mogu o njima razgovarati s roditeljima. Sve ove aspekte školskog prostora tijekom učenja na daljinu nisu mogli osigurati profesionalci ili bi im se mogli pružiti u vrlo ograničenom obliku [8]. Obrazovanje u vrijeme epidemije ovisilo je o tehnološkim mogućnostima. Obrazovanje na daljinu ne može se odvijati bez korištenja paravana, ali možemo u nastavu uvesti radionicu pokreta i tako pridonijeti zdravlju učenika. Korištenje kamera izazivalo uznemirenost i učenika i roditelja, jer je davalo uvid u njihovo intimno obiteljsko okruženje, koje djeci često nije pružalo poticajno okruženje za učenje. U raznolikosti nastavnih metoda, metoda interpretacije i dalje je važan oblik učenja. To može biti i razlog zašto su učenici, koji su na to već navikli na nastavi, propustili tijekom nastave na daljinu. Neki učenici nisu imali mogućnost dopunske ili dodatne nastave [6].

Nedostatak suradničkog učenja i prečesto nediferencirano rješavanje problema u radnim bilježnicama i radnim listovima najčešći su nedostaci obrazovanja tijekom epidemije. U nekim slučajevima nije bilo pravilno prilagođenih strategija rada na daljinu, što je posebno bilo vidljivo u prvom valu epidemije, kada način rada nije bio ujednačen.

3. Dodatna stručna pomoć tijekom epidemije

Obrazovanje tijekom epidemije imalo je značajan utjecaj na obrazovanje učenika iz ranjivijih skupina, uključujući učenike s posebnim potrebama koji imaju DSP u školi. Mnogo je učenika s DSP-om koji su iskusili financijske, društvene i prostorne poteškoće tijekom obrazovanja na daljinu. Od roditelja su dobili kvalitativno drugačiju podršku. Prepuštanje samo sebi utjecalo je na učinkovitost učenja i kontinuirani rad. Učenicima s posebnim potrebama potrebna je dnevna rutina, stabilno i poticajno obiteljsko okruženje te stručna pomoć [5]. Zbog nesređene situacije, problemi ovih učenika su se produbili jer su u kriznim situacijama skloniji su razvoju nevolje i teže se prilagođavaju okolnostima. Učenici bez DSP-a bili su otporniji tijekom učenja na daljinu. Pojam može biti poznat kao otpornost i otpornost u svim fazama života i označava aktivnu poziciju pojedinca u rješavanju problema, primjereno ponašanje, znatiželju i radoznalost, što uključuje planiranje i preuzimanje rizika, samostalnost i kompetenciju prema razvojnoj fazi, realno postavljanje ciljeva i planiranje budućnosti, dobro samopoštovanje i samopouzdanje [3]. Učenicima s DSP-om često je nedostajao osjećaj sigurnosti, prihvaćanja, poželjnosti i osjećaja pripadnosti zajednici tijekom učenja na daljinu u usporedbi sa studentima bez DSP-a. Učenici s DSP-om posebno trebaju osjetiti da je odraslima stalo do njih. Stabilni odnosi s vršnjacima, socijalne kompetencije i komunikacijske vještine omogućuju ovoj ranjivoj skupini učenika da sagleda problem s različitih stajališta, prilagodi se i koordinira. Učenici s DSP-om su tijekom učenja na daljinu teže gradili povjerenje u vlastitu učinkovitost, poznavali svoje potencijale i slabosti, što je preduvjet za razlikovanje gdje mogu biti samostalan, uspješan, a gdje trebam pomoć. Također su imali više problema s izražavanjem emocija tijekom obrazovanja na daljinu. Važni podaci istraživanja o obrazovanju na daljinu pokazuju da su učenici s DSP-om podršku doživljavali slično kao i njihovi vršnjaci bez DSP-a, što znači da su se osjećali uključenima u obrazovni proces. Dobar odnos između stručnjaka u inkluzivnoj školi ključan je za prevladavanje nedostataka, prepreka i poremećaja [7]. Rezultati pokazuju da su učenici s DSP-om imali više problema tijekom epidemije nego njihovi vršnjaci bez DSP-a i uglavnom su postigli niže ocjene. Učenici s DSP-om su rjeđe obavljali određene zadatke ili aktivnosti, što je na svoj način razumljivo, jer učenicima s DSP-om treba drugačija raspodjela školskih obveza i prilagođeni zadaci. U normalnim okolnostima, DSP se često izvodi tijekom nastave i individualno, tako da učenik nije uvijek prisutan na nastavi u isto vrijeme kao i drugi učenici. Izvrсна je činjenica da su učenici s DSP-om ponekad obavljali zadatke ili aktivnosti koje im tumačimo lakšim (poster, elektronska prezentacija i praktični proizvod). Kod učenika s DSP-om pokazalo se da su vjerojatnije od svojih vršnjaka bez DSP-a da sami biraju rješavanje zadataka. S druge strane, studenti s DSP-om imali su priliku rješavati i teže zadatke, iako u manjoj mjeri. Učenici s DSP-om trebali su više pomoći u učenju tijekom učenja na daljinu nego učenici bez DSP-a. Impresivan rezultat istraživanja pokazuje da su studentima s DSP-om u većini slučajeva mogli pomoći članovi obitelji. Učenici s DSP-om u višim razredima osnovne škole vjerojatnije su dobivali vršnjačku podršku za školske obveze. Povećana podrška

vršnjaka očekivani je ishod povezan s razvojnim razdobljem u kojem vršnjački odnosi imaju značajan utjecaj na zdrav osobni i društveni razvoj adolescenta. Stabilna prijateljstva koja se razvijaju pružaju podršku [8]. Kako je sadržaj učenja u višim razredima osnovne škole zahtjevniji, učenicima s DSP-om u ovoj dobnoj skupini često su pomagali drugi stručnjaci u školi tijekom nastave na daljinu.

4. Zaključak

Priroda rada učitelja zahtijeva visoko razvijene emocionalne vještine, empatiju i razvijenu otpornost na emocionalna opterećenja uz pomoć kojih uspješno vodi pedagoški proces. To je posebno došlo do izražaja u nastavi u izvanrednim situacijama, što je od svih nas zahtijevalo brzu reakciju i prilagodbu promjenama. Obrazovanje tijekom epidemije bilo je uglavnom individualizirano i često je bilo presudno za one koji nisu imali podršku u svom kućnom okruženju. Zbog velikih poteškoća koje su mnogi učenici s DSP-om proživljavali, nastava DSP-a je, barem u početku, uglavnom bila posvećena razgovoru, planiranju i organizaciji rada. Nedostatak tjelesnog kontakta s osobom osposobljenom za rad s njom rezultirao je nižom koncentracijom, ranjivom pažnjom i opadanjem školskog rada kod učenika s DSP.

5. Literatura:

- [1.] Bregar L., Zgmajster M., Radovan M. (2020). E-učenje za digitalno društvo. Ljubljana : Andragoški centar Slovenije.
- [2.] Kastelic, N., Kmetič, E., Lazić, T. i Lea Okretič. (2021). Kako motivirati učenike u učenju na daljinu? Priručnik za učitelje. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani.
- [3.] Kiswarday, V. (2013). Analiza koncepta rezilijentnosti u kontekstu obrazovanja i obrazovanje. Andragoški nalazi, 19 (3), 46–64. URL: <https://doi.org/10.4312/as.19.3.46-64/> (20.3.2022.)
- [4.] Marentič Požarnik, B. (2021). Psihologija učenja i poučavanja. Ljubljana : DZS.
- [5.] Opara, B. (2015). Dodatna stručna pomoć i prilagodbe u obrazovanju i obrazovanje djece s posebnim potrebama. Središnja kontura.
- [6.] Rupnik Vec, T., Deutsch, T., Jerko, A., Kerndl, M., Košnik, P., Plavčak, D., Skvarč, M. (2022). Nastava slovenskog i matematike i socijalno-emocionalni odgovor učenika u tijekom drugi val epidemije covida-19. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za školstvo. URL: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VZ2CFDE5/> (22.3.2022.)
- [7.] Videtič, M. (2020). „Socijalna i radna integracija osoba s posebnim potrebama u posebne oblike rada.“ Magistarski rad, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta na Primorskom.
- [8.] Zbor kliničkih psihologa Slovenije. (2020). Mentalno zdravlje djece i adolescenata tijekom epidemije covida-19. Materijal za odgojno-obrazovne ustanove tijekom postupnog otvaranja vrtića i škola. URL: http://klinikna-psihologija.si/wpcontent/uploads/2020/05/ZKP_Dusevno_zdravje_otrok.pdf/ (19.3.2022.)